

**UNIVERSITATEA „PETRU MAIOR”, TÂRGU-MUREȘ
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ȘI LITERE**

**TEZĂ DE DOCTORAT
- Rezumat -**

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:

Prof.univ.dr. Iulian BOLDEA

DOCTORAND:

Nicoleta Laura MALANCAȘ (GABOR)

TÂRGU-MUREȘ

2011

**UNIVERSITATEA „PETRU MAIOR”, TÂRGU-MUREȘ
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ȘI LITERE**

**STRUCTURI ARHAICE ȘI MITICE ÎN OPERA
LUI VASILE VOICULESCU**

- Rezumat -

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:

Prof.univ.dr. Iulian BOLDEA

DOCTORAND:

Nicoleta Laura MALANCAȘ (GABOR)

TÂRGU-MUREȘ

2011

Cuprins

Argument.....	5
CAPITOLUL I. Arhaic și mitic. Aspecte teoretice	
I.1. Arhaic și mitic.....	19
I.2. Tipologia miturilor.....	25
I.3. Mit și magie.....	29
I.4. Mit și fantastic.....	36
I.5. Elemente mitice și tehnici arhaice.....	50
I.6. Mit și folclor.....	60
CAPITOLUL II. Toposuri recurente ale prozei lui Vasile Voiculescu	
II.1. Teme și motive.....	69
II.2. Simbolistica apei.....	73
II.3. Credințe populare.....	78
II.4. Sensul inițiativ al vânătorii. Inițiați și novici.....	100
II.5. Vânătoarea între ritual și magie.....	112
II.6. Vânătorul mag.....	118
II.7. Motive antropomorfe.....	123
CAPITOLUL III. Magia erotică în opera lui Vasile Voiculescu	
III.1. Eros și Thanatos.....	130
III.2. Magie și mit.....	142
III.3. Fascinația iubirii.....	149
III.4. „Lostrița” – magia erotică.....	162
III.5. Erosul în poezia lui Vasile Voiculescu.....	177
CAPITOLUL IV. Personajul voiculescian. Tragic și mitic	

IV.1. Voiculescu – Mitograful prozei românești.....	181
IV.2. Personaje tragice și fantastice.....	192
IV.3. Zahei – personaj tragic?.....	219
CAPITOLUL V. Limbaj, structuri lexicale și stil în proza	
voiculesciană	
V.1. Limbă, limbaj, proză epică.....	226
V.2. „Zahei orbul” – particularități stilistice și lexicale.....	230
V.3. Elemente simbolice în romanul „Zahei orbul”.....	248
CAPITOLUL VI. Coordonate ale poeziei voiculesciene	
VI.1. Considerații preliminare.....	255
VI.2. Ideile estetice ale lui Vasile Voiculescu.....	261
VI.3. Universul poetic	
3.1. Primele volume.....	268
3.2. Poezia tradiționalistă și de meditație religioasă.....	287
3.3. Lirica erotică.....	305
VI.4. Creația poetică de după <i>Poeme cu îngeri</i>	309
VI.5. Sonetele voiculesciene	
5.1. Geneza sonetului.....	323
5.2. Periodizarea sonetelor voiculesciene.....	326
5.3. Limbajul artistic din sonete.....	327
VI.6. Eul poetic și alegorismul poeziei voiculesciene.....	331
În loc de concluzii.....	344
Bibliografie.....	348

Structuri arhaice și mitice în opera lui Vasile Voiculescu

- Rezumat -

Teza de doctorat cu titlul *Structuri arhaice și mitice în opera lui Vasile Voiculescu* se vrea a fi un studiu constituit din dorința de a repune în circulație o operă autentică, în speranța că își va reîntâlni cititorii și va stârni din nou interesul criticii literare contemporane, că se va înfăptui miracolul redescoperirii acestui mare autor, pentru a nu risca să cadă într-un con de umbră nemeritat :„Miracolul se definește, în afară de orice misticism, ca un fenomen ale cărui cauze sau resorturi ne scapă, oricât ne-am strădui să le surprindem.(...)...la Voiculescu, legile naturale ale creației, s-au răsturnat. Pe măsură ce omul părea că «se pleacă sub povara anilor», creatorul prindea puteri noi, însumării experiențelor de viață adăugându-se și cele artistice, de un nivel foarte înalt de expresie, într-o adevărată erupție vulcanică de poezie, în versuri și în proză.”¹⁾

Vasile Voiculescu este un scriitor destul de puțin comentat în ultimele patru decenii și jumătate. Critica actuală nu mai pare atrasă de universul de vrajă și mit al lui Voiculescu, de structurile arhaice și de universul fabulos pe care proza sa ni-l dezvăluie. Chiar dacă poezia lui Voiculescu a stârnit interes încă de la apariția primului volum de versuri (*Poezii*) în 1916, chiar dacă despre poetul Voiculescu s-a vorbit destul de mult, nu același lucru se poate spune despre prozatorul Voiculescu, în ciuda faptului că povestirile lui „sunt opera unui prozator perfect stăpân pe mijloacele sale și care nu datorează aproape nimic poetului.”²⁾ Povestirile au fost, însă, o surpriză pentru cercetătorii literaturii și din alt punct de vedere. Ele au apărut într-un moment „de declin al povestirii de formă tradițională, înviind modele îndepărtate și negăsindu-și asemănare în proza contemporană.”³⁾

---

¹⁾ Șerban Cioculescu, *Cuvânt înainte* la volumul V.Voiculescu, *Gânduri albe*, Editura Cartea Românească, București, 1986, p.IX

²⁾ Nicolae Manolescu, *Povestirile lui V.Voiculescu*, în revista „Luceafarul”, 9 ianuarie 1971, p.7

³⁾ Ibidem

Criticii literari ai vremii au încercat să găsească unele similitudini, unele analogii tematice, structurale sau expresive între proza lui Voiculescu și cea a lui Hogaș („De Hogaș, cititorul își amintește când Voiculescu descrie muntele...”) ⁴⁾ sau a lui Sadoveanu: „evocarea străvechimii, a unei arhaități ce ne vorbește de începuturile lumii, îl face pe drept asociabil cu Mihail Sadoveanu.” ⁵⁾

Se poate, de asemenea, afirma că dacă proza voiculesciană a fost destul de puțin analizată, un studiu asupra limbajului prozei narative lipsește cu desăvârșire, cu toate că o astfel de cercetare ar fi extrem de utilă, având în vedere ponderea însemnată a cuvântului încărcat de sugestii simbolice în ansamblul acestei creații.

În aceste condiții, un astfel de demers care să așeze accentul asupra studiului expresiei artistice, asupra straturilor și structurilor lexicale și asupra elementelor stilistice ale operei este perfect întemeiat, justificat și de importanța operei lui Voiculescu și, în același timp, motivat de necesitatea cunoașterii în profunzime a resurselor și mecanismelor generatoare ale discursului narativ.

Scriitorul însuși și-a exprimat preocuparea de a cunoaște cât mai detaliat lexicul popular și, în general, resursele stilistice, expresive ale literaturii populare: „Eu m-am ocupat îndeosebi cu vocabularul muntenesc, mai ales cu cel păstoresc. În zilele noastre, limba populară suferă un proces de alterare prin civilizație la țară. Cântecel de mahala pătrund zilnic, pătând grotesc albul imaculat al graiului nostru. Nimeni nu poate fixa mai cu succes limba care curge ca o apă vie, decât scriitorul” ⁶⁾

Scriitor cu resurse lexicale și stilistice complexe și diversificate, V. Voiculescu este unul dintre scriitorii români exemplari pentru literatura secolului XX, astfel încât prezenta teză de doctorat fiind rezultatul unor preocupări și cercetări asidue, și-a propus să contribuie, cu resursele sale, la mai buna cunoaștere a scriitorului Vasile Voiculescu.

Dincolo de referințele teoretice și critice, teza de doctorat valorifică, în spiritul originalității și al noutății, investigații și analize proprii ale diferitelor paliere ale creației voiculesciene.

---

⁴⁾ Vladimir Streinu, *Opera literară a lui V. Voiculescu*, Studiu introductiv la *Capul de zimbru*, Povestiri, III, E.P.L., 1966, p.8

⁵⁾ Ibidem

⁶⁾ În volumul de interviuri al lui Ion Valerian, *Cu scriitorii prin veac*, Ed. pt. lit., Buc., 1967, p.39

Noutatea cercetării l-a reprezentat studiul limbajului prozei lui Vasile Voiculescu. Din această perspectivă, consider că elementul de maximă originalitate al prozei voiculesciene este reprezentat de manifestările unei virtuozități stilistice, expresive care se concretizează în primul rând la nivelul limbajului artistic, dar și la nivelul unor structuri tematice, expresive și semantice cu caracter de recurență, care conferă, așadar, individualitate acestei opere.

Pentru atingerea acestui obiectiv, am recurs la investigarea limbajului prozei lui Voiculescu, dar și la explorarea structurilor arhaice și mitice care conferă substanță narativă povestirilor, regăsindu-se, însă, în parte, și în poeziile voiculesciene.

Teza este structurată echilibrat, conținând un *Argument*, urmat de șase capitole distinctive, la care se adaugă un set de concluzii și o bibliografie selectivă. Primul capitol, *Arhaic și mitic. Aspecte teoretice*, își propune să studieze relația dintre arhaic și mitic, constituindu-se, de fapt, într-o delimitare a elementului arhaic de fenomenul mitului, aceasta pe fondul interpretării universului magic și folcloric voiculescian, scriitorul reușind să armonizeze atmosfera de arhăitate, de rit și reflex mitic și detaliile realității cotidiene, aducând structurile mitice într-un spațiu al reflecției și imaginarului modernității. Povestirile voiculesciene ne permit să vorbim nu doar de o tentație a mitului, ci și de o încercare a scriitorului de a desfășura și descrie un protocol mitic. De la relevanța epică a unor elemente de suprafață ale prozei lui Vasile Voiculescu (limbajul, nivelul lexical, spațiul și timpul unde sunt plasate faptele și evenimentele narrative, modalitatea de inserție a riturilor și de valorificare a practicilor magice, particularitățile emergenței unor elemente ale fabulosului etc.) prin statutul ei stilistic și până la conformația structurii, datele operelor converg spre intenția fundamentală a scriitorului de adâncire și validare estetică a unor semnificații mitice esențiale.

Capitolul al doilea, *Toposuri recurente ale prozei lui Vasile Voiculescu*, inventariază și interpretează temele și motivele recurente în proza lui Voiculescu. În proza lui Voiculescu se poate constata o armonizare benefică a tradiției și modernității, o îngemănare între fabulos și real, între elementul rațional și cel magic, între mit și istorie, sacru și profan, aceste ambivalențe structurale sau tematice fiind, de fapt, însemnele cele mai importante ale complexității și originalității prozatorului.

Pe de altă parte, se poate observa că, în perimetrul prozei, imaginația scriitorului este mult mai alertă, se află în largul ei, iar realul este transferat, de cele mai multe ori, în registru fantastic. Vasile Voiculescu este un prozator care și-a manifestat, în narațiunile sale, o predilecție incontestabilă pentru acele personaje tensionate, cu o încărcătură tragică, personaje în luptă cu propriul lor destin, cu limitele impuse de acesta sau de încadrările categoriale ale existenței în regnuri biologice. Câte personaje voiculesciene ar putea fi incluse în această categorie tipologică, aceasta este o dezbatere pe care critica literară nu a finalizat-o încă, totul depinzând de amplitudinea sau, dimpotrivă, de caracterul restrictiv al sferei tragicului. Am convenit asupra faptului că tragic nu înseamnă în mod inevitabil sau necesar dispariția eroului, pentru că acesta poate să capete o amprentă tragică și atunci când se confruntă cu propria sa condiție sau cu forțele ostile ale destinului, pentru realizarea unui ideal superior, chiar dacă aceste forțe ostile se dovedesc mai puternice și îl înving, în cele din urmă.

Evident că scopul acestui capitol nu a fost acela de a elucidă o problemă de teorie literară, de a expune tipurile de narațiune prezentate detaliat, ci, mai degrabă, acela de a se inventaria, interpreta și analiza toposurile recurente ale prozei lui Voiculescu; între aceste toposuri, magia erotică ocupă un loc cu adevărat privilegiat, ea fiind ilustrată mai ales prin *Lostrita* și *Iubire magică*. Gândirea magică, chiar iubirea magică devine „cuget profan al genezei, țărnam al puterii”, iar experiența însăși devine o „mantie de visuri”, după cum afirmă însuși autorul. Pe parcursul unor subcapitole am căutat să scot în evidență câteva dintre semnificațiile inițiatice și simbolice ale vânătorii, să urmăresc sensurile relației dintre vânător și discipol, drumul dificil, itinerariul sacrificial pe care trebuie să îl parcurgă cel din urmă pentru a deveni inițiat, pentru a pătrunde într-o lume secretă, cu legi arhetipale și norme imuabile. Am observat că inițierea, în cadrul vânătorii este necesară atât la oameni cât și la animale, deoarece până și sălbăticiunile parcurg un drum inițiativ pentru a se putea transforma uneori din vânat în vânători. Trecând în cele din urmă spre o altă latură a vânătorii, cea fantastică, în strânsă legătură cu magia și superstițiile, am putut releva destinul unor vânători experimentați cărora spațiul terestru nu le mai oferea satisfacțiile scontate.

Pasiunea lor, transformată în modalitate existențială, le-a deschis calea spre o inițiere în sacralitate, spre împlinirea propriului destin. Vrăjitorilor, magilor, vânătoarea le-a dat prilejul de a-și recunoaște și de a-și accepta înfrângerea, un eșec în ordine simbolică, însă. Ei, magii, sunt inițiații care nu mai aparțin acestei lumi, locul lor fiind în spațiul transcendenței, departe, înspre arhetipurile și originea lumii, alături de rădăcinile ontologice ale neamului lor.

Capitolul al treilea, *Magia erotică în opera lui Vasile Voiculescu* trasează principalele linii de forță ale temei iubirii, așa cum este conturată aceasta și din perspectiva contaminării dintre Eros și Thanatos. Sentimentul iubirii are o valabilitate universală, așa putea spune, este un sentiment ambiguu, complex și contradictoriu, deoarece presupune o anumită ambivalență a iluziei și realității. Vasile Voiculescu, la rândul său, conturează o astfel de ambiguitate a sentimentului dragostei, cu personaje care trăiesc la limita dintre iluzie și realitate, într-un joc al pasiunii și lucidității ce contribuie la amplificarea dramei erotice. O altă modalitate de raportare a personajului la spațiul exterior, atunci când acesta nu este vrăjitor sau magician, o constituie în proza lui Voiculescu contemplația vizuală. La fel ca în poezie, scriitorul ia contact cu universul în primul rând prin intermediul percepției vizuale, asemeni unui artist plastic captivat de expresivitatea formelor și fascinat de plasticitatea cromatică a lumii. Scriitorul își particularizează discursul epic prin diferite procedee narative cum ar fi: cumulum de cuvinte și expresii populare sugestive, intersectarea unor motive precum magia, visul, zburătorul, băuturile euforizante, putând avea mai multe interpretări nuanțate. Am putut spune, astfel, că Vasile Voiculescu e printre pușinii scriitori români de calibrul în domeniul prozei scurte, și prin numărul de reușite artistice care pot fi consemnate în palmaresul său.

Capitolul al patrulea, *Personajul voiculescian. Tragic și mitic* reliefează, dintr-o perspectivă tematologică, principalele toposuri care structurează creația lui Vasile Voiculescu, toposuri prelucrate, desigur, din perspectiva unei sensibilități creatoare atrase perpetuu de magia povestirii și de farmecul arhaicității: iluzia, natura ca loc de geneză a mitului, mitul antic, mitul autohton, tema iubirii, magia erotică, eroii tragici etc. Pescuitul sau tema acvatică apar în povestirile cu titluri sugestive *Loștrița*, *Pescarul Amin*, *Lacul rău*. Omul fantastic voiculescian aspiră cu ardoare să se identifice cu substanța

ireductibilă și proteică a universului, năzuiește să se proiecteze empatic într-o figură animalieră totemică, în strămoșul său arhetipal, vrea chiar să-și reinventeze zeul tutelar, cunoscut încă din epoca arhaică a reprezentărilor totemice. În acest sens, se poate observa că relația omului cu strămoșul său animal a generat un mit exemplar, cu rezonanțe simbolice indiscutabile, mitul totemic, care continuă să-l atragă irezistibil pe om, ca un fel de glas al străbunilor cu care trebuie în mod necesar să se identifice, pentru a-și legitima propria identitate.

În multe dintre povestirile lui Voiculescu, personajul, pescar, vânător, hoț sau mag, regresează într-un timp și un spațiu cu valențe mitice, se reîntoarce într-un cadru arhaic, în domeniul solitudinii, prin intermediul unor practici magice, cu scopul de a-și întâlni strămoșul-animal cu care se identifică indisolubil. Legăturile magice dintre oameni și animale se realizează prin intermediul a trei modalități: socială, psihologică și ritmică. În acest fel, reconstituirea imaginarului arhaic prin practicarea magiei conduce la regresivitatea în timp și în spațiu a modernului, îl proiectează într-un stadiu și un statut al arhaității, al reconfundării cu strămoșul-animal.

Loștrița, de pildă, este o povestire cu un filon romantic, dar și cu unele dimensiuni și repere fantastice. Tema, eroii, conflictul, subiectul sunt construite în mod primordial în jurul conceptului de cunoaștere. Scriitorul valorifică în mod creator, dintr-o perspectivă artistică, descântecele, prezența forțelor supranaturale, cosmicizarea elementarului, ca trăsătură definitorie a expresionismului. Valorificarea filonului legendar, cu o loștriță care aleargă pe valea Bistriței reprezintă conturul stilistic al unei metafore epice de tip expresionist, chiar dacă Voiculescu își propune să cultive și specificul național ca în estetica de esență romantică.⁷⁾

Pescarul Amin e una dintre povestirile fantastice cele mai bine realizate estetic din întreaga literatură română. Esențial vorbind, subiectul se reduce la transformarea miraculoasă a unui om, a cărui viață a fost pusă numai sub semnul acvaticului, adică al înstrăinării de obște, de legile și de cutumele acesteia, înstrăinat chiar de legile mentalului colectiv. Atunci când lumea exterioară rupe zăgazarile de apărare a lui Amin, prin dinamitarea apelor pentru prinderea unui morun uriaș - pescarul are revelația originii sale ancestrale, are, cu alte cuvinte, conștiința unei identități pierdute, care se răzbună. Pentru

---

⁷⁾ Emil Alexandrescu, *Analize și sinteze de literatură română*, Editura Moldova, Iași, 1996, pp. 313-314

că strămoșul strămoșilor săi nu a fost altul decât morunul, distrugerea unui urmaș al acestui pește reprezintă pentru Amin o crimă făcută împotriva propriului său arbore genealogic. Pentru a se salva pe sine ca urmaș evoluat, pentru a-și salva condiția esențială, atheniană, dar și pentru a-l salva pe morunul închis între baraje, Amin dă drumul puhoaielor de apă să năvălească în Dunăre și odată cu ele dispăre în neființă el însuși. Solidaritatea totemică, aderența ființei la propriile sale rădăcini ontologice esențiale a fost astfel împlinită.

Pentru protagonistul povestirii *Pescarul Amin*, universul adâncurilor constituie o matrice originară în care diferențele dintre om și pește se atenuează. Din vânat, peștele se metamorfozează într-un ocrotitor și arhetip al neamurilor de pescari. Aceeași fascinație acvatică se regăsește în *Lostrița*, povestire fantastică în care sunt transfigurate narativ credințe populare ancestrale despre forțele nefirești risipite în lume, formulându-se, în acest fel, un avertisment cu privire la consecințele grave la care se expune cel care e tentat să aspire la absolut, simbolul absolut fiind, aici, *lostrița*.

În cultura noastră, statutul și structura povestirii, nevoia de clarificare a formei sale de impunere, toate acestea s-au conservat în mod natural, tocmai datorită contactului nealterat cu folclorul. S-ar putea spune că, dacă privim aceste aspecte prin grila exigențelor teoretice moderne, povestirile lui Voiculescu întrunesc întru totul imperativele unor narațiuni cu caracter arhetipal, impunându-se ca opere literare de certă vigoare epică, în care sunt conturate personaje exemplare, cu o structură caracterologică din care nu sunt absente efigiile simbolurilor ancestrale și ale fantasticului de sursă folclorică.

Tema animalului totem va fi interpretată și în configurațiile sale simbolice și narrative din povestirea *Schimnicul*. În mitologia românească, *lupul* deține o pondere deosebită, fiind prezent în numeroase credințe, forme ritualice, eresuri și superstiții. În planul mentalității populare, există credința că unii strigoi se pot metamorfoza noaptea în lupi, dându-se de trei ori peste cap. Lycantropii se însoțesc cu lupii adevărați și cutreieră în haite satele, omorând animalele domestice sau atacând drumeții întârziți. O astfel de interpretare a motivului lycantropului întâlnim în nuvela amintită anterior, *Schimnic*, în care personajul principal, Sofonie, un călugăr singuratic, retras într-o peșteră din vârful de

munte are o personalitate dublă: cea exterioară, a lui Sofonie-omul, cu obiceiurile și comportamentul său diurn și cea interioară, nocturnă, evident neomenească.

Ritul magic al vânătorii este identificat și interpretat în povestirile *În mijlocul lupilor* și *Ultimul Berevoi*. În *Ultimul Berevoi* este expus, cu modalitățile narativității fantastice, un rit al vânătorii care se desfășoară după toate rigorile magiei tradiționale. Numai că ritualul nemaifiind practicat demult, rezultatul este nul. Mentalitatea primitivă a magicianului a declanșat moartea acestuia, tocmai datorită neaderenței sale la schimbările și degradările prezentului. Ceea ce fusese suferință prin izolare, devine o retragere în mit, prin dispariție în moarte. Retragerea este cu atât mai de dorit, mai acceptabilă, cu cât ea se realizează prin absorbția naturii, prin asimilarea firii, care devine participativă, regenerativă, aflată într-o comuniune deplină cu ritmurile ființei umane. În aceste analize, vor fi urmărite registrele epice ale „acțiunii” propriu-zise, dar și traseul sinuos al gândurilor și trăirilor bătrânului, se va stabili natura limbajului (mai ales statutul și regimul verbelor) și se vor întreprinde câteva comentarii asupra relației paradigmatică *munte-om*.

Am observat că Vasile Voiculescu este adeptul unui gen de literatură care valorifică formele religioase ale extazului și accentuează o amprentă a balcanismului nostru literar, de amprentă religioasă. Multe dintre personajele voiculesciene corespund, în acest sens, profilului șamanului sau trădează reminiscențe ale comportamentului specific acestui inițiat cu un profil cu totul particular. De exemplu, luparul din povestirea *În mijlocul lupilor* este considerat de narator drept un neîntrecut vrăjitor de lupi.

Mai trebuie precizat faptul că, în societățile arhaice, șamanul era venerat și respectat cu religiozitate de toți membrii comunității; el nu era exilat la periferia ierarhiei sociale, cum se întâmplă cu șamanul voiculescian, Luparul. Acesta din urmă este transformat într-un *out-sider*, într-un excentric, pentru că lumea în care trăiește, aflându-se într-o perpetuă tranziție între spațiul arhaic și perimetrul cultural nu mai este capabilă să-și recunoască valorile religioase, să le sintetizeze în creații spirituale și să le conserve. Luparul trăiește într-o lume care, pierzându-și memoria s-a uitat pe sine, și-a pierdut propria legitimitate și consistență ontologică; el este cu certitudine un *homo balkanicus* cu efigie tragică, un individ care poartă în sine nostalgia timpului armonios al

începuturilor, nostalgia aceluia timp când cei din neamul său reprezentau nucleul vieții spirituale pentru orice comunitate umană.

Zoomitologia românească plasează taurul și ursul în poziții importante în sistemul de mituri, legende și tradiții ale faunei autohtone. Se crede, astfel, că ursul este un animal totemic al dacilor, părul de urs este folosit în medicina magică, iar dinții lui sunt purtători de noroc. Motivul taurului în zoomitologia tracică este bine definit și răspândit, taurul simbolizând, în general, spiritul masculin și combativ, pe cel al fecundității, dar și spiritul naturii dezlănțuite (amintind de disonanțele mugetului furtunii, de tropotul tunetului, de ropotul ploii).

Pe de altă parte, în povestirile lui Voiculescu, experienței istorisite i se adaugă experiența preistorică a apei, peștilor și codrilor care se află într-o relație de consubstanțialitate cu ființa umană, legat de aceasta prin niște linii de forță ce-i așază deopotrivă într-o poziție de centralitate, în mijlocul universului. Dacă negurile care se înălțau deasupra Moldovei lui Sadoveanu simbolizau, parcă, niște paznici ai trecutului istoric, ceața care înconjoară lumea lui Voiculescu e, cum s-a mai spus, cea a genezei lumii, e un tărâm al miturilor imemorabile, cu valoare de arhetip și simbol, emblematică pentru imaginea și mentalitatea omului primitiv. Dacă lumea lui Sadoveanu era o lume solidară cu propriile temeuri, cu o alcătuire organică, o lume ce se susținea prin aspirații și suferințe comune, lumea mitică a lui Voiculescu e solitară și în conflict acut cu o lume desacralizată, desprinsă de mit, apropiată, dimpotrivă, de elementele civilizației, care produc alienarea ființei, înstrăinarea omului de propriile sale rădăcini existențiale.

Multe dintre povestirile și nuvelele lui Vasile Voiculescu exprimă permanenta oscilație a prozatorului între mit și realitate, între lumea fabuloasă a legendelor și riturilor și spațiul cotidianului încărcat de valențele referențialității. Se poate spune că însăși esența narativității voiculesciene se regăsește în perimetrul miturilor de origine și de rezonanță folclorică. În același timp, la fel de limpede este faptul că proza lui Voiculescu s-a născut dintr-o viziune panteistă, conform căreia ființa umană face parte în mod efectiv din relieful ontologic al unei naturi cosmicizate. Iată de ce nostalgia originilor este cea care îl determină pe scriitor să caute mereu, ca soluție a rupturii pe care o resimte de propria sa esență, reintegrarea în eternitatea cosmică.

În cazul lui Voiculescu mitul, care s-a dezvoltat din spațiul miraculos al folclorului, este convertit în simbol, în practici și ritualuri magice, în eresuri și datini cu aspect paradigmatic, arhetipal. Povestirile sale de aspect mitic se desfășoară la granița dintre două lumi: lumea arhaică, mitică prin excelență și lumea modernă, raționalistă, cu un orizont limitat și cu reflexe ale unei orientări prozaice. Povestirile voiculesciene sunt, cu alte cuvinte, narațiuni care reconfigurează evocator abisurile existenței, care sunt luminate intermitent, pentru ca apoi să recadă în întuneric.

Am analizat, de asemenea, unele elemente narative legate de magia erotică din *Iubire magică*, dar am interpretat și eroii cu contur tragic destul de bine desenat din romanul *Zahei Orbul*.

Iubire magică este o creație care se fundamentează pe reconstrucția imaginarului magic, efectuată de scriitor cu naturalețe, fără ostentație, printr-o raportare aluzivă la mentalitatea modernă, apelându-se la modalitatea punerii în „ramă” a povestirii cu substrat magic. Tema centrală a acestor povestiri nu este dispariția lumii magice, ci, dimpotrivă, revelarea rezistenței „ideii magicului”, persistența magiei, așa cum este ea localizată în autentice oaze de cultură arhaică care sunt implementate în corpul societății moderne. Vasile Voiculescu inițiază, de fapt, un proces de reconfigurare magică a literaturii, de contaminare a literarului de mit și de fabulosul arhaic, printr-o operație inițiativă de întoarcere la origini.

Capitolul al cincilea, *Limbaș, structuri lexicale și stil în proza voiculesciană* își propune să realizeze o analiză a limbajului operei lui Vasile Voiculescu, cu un accent special așezat asupra limbajului și structurilor lexicale din proza voiculesciană, după o prealabilă și necesară definiție a acestora. Am evidențiat, în egală măsură, particularitățile stilistice și lexicale specifice operei lui Voiculescu, recurente mai ales în *Zahei orbul*. Ceea ce conferă originalitate romanului lui Voiculescu, din perspectiva realizării sale lingvistice, sunt câteva particularități lexicale și stilistice, ce conferă specificitate dicțiunii epice: folosirea în text a unor *sensuri învechite* ale cuvintelor; utilizarea unor *împrumuturi lexicale* care vizează limbile popoarelor vecine și limbile de cultură care au influențat evoluția limbii române; recursul la *derivare* ca modalitate internă de îmbogățire a vocabularului. Pe de altă parte, unele cuvinte, uneori surprinzătoare pentru cititor, devin la Voiculescu elemente de bază pentru derivare; *termenii de jargon* folosiți provin din

limba franceză; *termenii argotici* sunt utilizați pentru a desemna specificitatea lingvistică a unor medii sociale din care provin personajele; *regionalismele* folosite sunt preluate din graiul muntenesc; *stilul familial*, derivat din limba vorbită, cu expresii și locuțiuni adecvat utilizate, e deseori valorificat. De asemenea, scriitorul adoptă stilul potrivit cu conținutul ideilor și cu intenționalitățile sale narative, *comparațiile* sunt utilizate frecvent, pe tot parcursul textului; în paginile romanului apar *acumulări de construcții și expresii cu conotații ale afectivității: exclamații, interjecții, repetiții, interogații*; limbajul voiculescian este, uneori, aspru, conferind paginilor sale aspectul unor adevărate colecții terminologice, cu precizarea că această asprime a graiului este o dimensiune a expresivității literare pe care scriitorul o cultivă cu premeditare; dintre modalitățile de schimbare de sens, predominantă este *îmbogățirea sensului* care se realizează prin *transfer de la sensul propriu la sensul figurat*. Tabloul lexical al limbii lui Voiculescu se caracterizează prin alăturarea termenilor populari/ regionali, a termenilor argotici și de jargon, a arhaismelor și neologismelor și implementarea lor în fondul limbii comune. Izvoarele lexicului sunt variate, ceea ce apropie și leagă diferitele lui sectoare este o anumită căutare a expresiei. Judecată după lexicul ei, limba lui Voiculescu ne apare ca o limbă apropiată de cea a oamenilor din părțile Buzăului și folosită potrivit culturii și pregătirii profesionale a scriitorului, dar și în concordanță cu intențiile comunicative ale acestuia. Analizând stilul voiculescian, am putut observa modul în care scriitorul caută să redea în scris nuanțele subtile ale sensibilității omenești. Stilul lui Voiculescu creează sugestia dinamismului, a mișcării, a relevanței existențiale a personajelor, redă, desigur, și frământările omului, și aspirațiile sale spre definirea de sine, sau drumul către revelațiile credinței. Prin elementele simbolice ale scrisului său, Vasile Voiculescu dovedește o capacitate deosebită de transcriere a avântului ființei umane spre transcendență.

Capitolul al șaselea, *Registrul stilistic al poeziei voiculesciene* se va concentra asupra analizei și interpretării registrului stilistic specific poeziei lui Vasile Voiculescu. Poezia voiculesciană se caracterizează și prin diversitatea sa tematică, deoarece, în perimetrul acestui lirism se regăsesc meditații pe tema iubirii, pe tema poetului și poeziei, pe tema destinului. În același timp, structurile și ipostazele mitice reprezintă coordonate esențiale ale acestui univers poetic. Sunt figurate, în poezia voiculesciană, constelații

mitice cu substrat antic (*Scutul Minervei*), cu conotații autohtone (*Dochia, Decebal, Din împărăția sufletului*) sau aparținând mitologiei creștine (*În grădina Ghetsemani, Iisus pe ape, Pe drumul de aur al Sidonului, Cina cea de taină, Iisus în copilărie, Cheia de aur, Botezul, Orbul, Părinte – unde să te cauți?*), asumate în mod plenar de către poet, într-un stil perfect adecvat conținutului ideatic și propriilor intenții artistice.

Meditația pe tema caracterului destinal al iubirii are imprimată, în filigran, reflexe ale creștinismului, fundamentându-și semnificațiile pe jertfa de sine a lui Iisus, într-o figurație simbolică și parabolică bazată pe un scenariu biblic (deschiderea drumului prin smochin, închiderea lui prin măslin, realizarea prorocirilor), transfigurat liric în poezia *În grădina Ghetsemani*. În această poezie transpare cu limpezime a metaforei sensul jertfei de sine din rugăciunea lui Iisus, un sacrificiu cu caracter ritual, prin care se realizează, de fapt, mântuirea oamenilor, a celor care cred cu ardoare în Iisus.

În grădina Ghetsemani este de fapt o elegie cu implicații filosofice și religioase, în care Vasile Voiculescu umanizează statura și comportamentul Domnului Iisus, încorporare a divinului care își transpune existența într-un destin pământesc; în aceste condiții, frica de moarte, neliniștea existențială, angoasa sunt stări afective de un autentic dramatism, care ajung la apogeu în momentul invocației patetice, deznădăjduite: „Eli, Eli, lama sabahtani?” adică „Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, de ce m-ai părăsit?”⁸⁾

Prevalența metafizicii religioase și a moralei asupra existenței cotidiene cu toate avatarurile sale, aceste două fundamente ale religiei creștine, îl încadrează pe poet într-o deschidere inițiativă prin care se realizează, de fapt, comuniunea cu absolutul. Poetul nu mai resimte reculegerea artistică din perspectiva unei izbăviri cu concursul exercițiului metaforic, ci o percepție din unghiul atingerii unei anumite valori a tensiunii de contemplare a creatorului. Se poate astfel constata și o evoluție cu totul semnificativă a poeziei religioase voiculesciene, de la accentele alegorice din prima etapă a creației, la lirismul cu caracter simbolic, epurat oarecum de figurația alegorică, însă marcat de un anumit puritanism moral, prin care eul liric își propune o asanare a relelor și a păcatelor unei umanități degradate, prin intermediul iubirii dumnezeiești. Am încercat, în acest punct al demonstrației mele, să ilustrez ideea că Vasile Voiculescu are trăsăturile unui poet atras de ideologia creștină a isihasmului, în mod paradoxal chiar și în sonetele sale.

---

⁸⁾ *Biblia, Matei, 27, 46*

Demersul acesta s-a referit mai întâi la geneza sonetului, apoi la sonetele lui Shakespeare și, în final, am analizat sonetele lui Voiculescu, poezii de o deosebită plasticitate imagistică și de o incontestabilă limpezime a formei și a fondului.

Volumul lui Voiculescu *Ultimele sonete...* ilustrează tematica erosului din perspectiva stilizării expresiei și a reficționalizării unor modele prozodice consacrate. Credința creștină deosebit de puternică, asumată cu vigoare de scriitor, a fost cea care l-a determinat să adopte masca ficțională a dramaturgului englez pentru a scrie aceste *Ultime sonete...* Sonetele sunt structurate pe tema iubirii, o iubire ce se îndepartează de cadrele trăirilor consacrate de creștinism, o iubire carnală, care subordonează spiritul cărnii, perimetrului simțurilor, fără a-l anula însă. Nu este, însă, vorba de o iubire păgână. Ilustrativ în acest sens este *Sonetul CLXXXIII*, un imn închinat iubirii, o laudă în proiecție sentimentală și ceremonială a dragostei, în tradiția liricii medievale a trubadurilor, gen de poezie care, la rândul ei, a înflorit sub influența unei mișcări eretice, ce opunea rigorilor creștine în domeniul erosului cultivarea iubirii dintre sexe. Acest elogiu făcut dragostei e realizată de poet prin asumarea unui destin existențial care își capătă valoarea nu datorită vechimii sale, ci datorită bogăției trăirilor erotice.

Se poate spune că, în cazul lui Voiculescu, iubirea este echivalentă cu ardența creației, spațiul poetic nefiind altceva decât o transfigurare, prin intermediul metaforei vii, a sentimentului iubirii.

În acest capitol a fost abordată și problematica limbajului artistic, corelată în mod strâns cu o viziune de ansamblu asupra acestor opere atât de vaste și de complexe.

Vladimir Streinu considera că Vasile Voiculescu „a dat povestirii românești o altă vârstă literară, și nu e nici o îndoială că proza lui narativă, într-o bună traducere și-ar croi drum în literatura universală... ”⁹⁾

Importanța teoretică rezidă în cristalizarea unei imagini complexe asupra limbajului prozei. Aportul scriitorului este analizată în contextul literaturii române. Proza epică a fost examinată pentru a-i reliefa fațetele-i originale.

Scopul final al tezei este prezentarea originalității prozei voiculesciene sub aspect lingvistic, pentru că, așa cum remarca chiar scriitorul, „cuvântul are întrânsul o vatră în

---

⁹⁾ Vladimir Streinu, *Opera literară a lui Vasile Voiculescu*, Studiu introductiv la volumul *Capul de Zimbru, Povestiri*, III, E.P.L., București, 1966, p. 34

care arde jăratecul vieții. Dacă vreodată focul este amorțit, datoria noastră, a scriitorilor, e să facem foale din plămâni ca să-l aprindem.”¹⁰⁾ Explorarea universului epic voiculescian ne poate conduce la ideea că scriitorul s-a orientat încă de la începutul activității sale de prozator spre latura de mister, de inexplicabil a lucrurilor, spre universul de taină al tradițiilor și credințelor ancestrale. În același timp, Voiculescu e un scriitor care trăiește din plin obsesia inaccesibilului, care înseamnă, în fond, trecerea de la natură la cultură, de la afectivitate la intelectualitate. Creatorul este cel care se va crea în primul rând pe sine, configurându-și, în același timp, un loc privilegiat al său într-un univers în care semnele vremii conferă omului senzația unei stabilități ontologice și simbolice.

Teza de doctorat își propune, așadar, să reevalueze opera literară a unuia dintre scriitorii români importanți ai secolului XX, scriitor situat sub zodia tradiției și a tradiționalismului, dar, în același timp, exemplar în privința valorificării arhetipalului, a miticului și simbolicului ca valori perene ale spiritualității umane.

---

¹⁰⁾ Ion Valerian, *Cu scriitorii prin veac*, Editura pentru literatură, București, 1967, p.67

BIBLIOGRAFIE

I. Bibliografia operei

1. *Poezii*, Editura Tipografia Poporului, București, 1916.
2. *Din țara Zimbrului și alte poezii*, Editura Tipografia C.D.Lupașcu, Bârlad, 1918.
3. *Pârgă*, Editura Cartea Românească, București, 1921.
4. *Cântece de stea, plugușor, vicleim...*, (culegere în colaborare cu Gh.D.Mugur), Editura Tipografia Ion C.Văcărescu, București, 1922.
5. *Poeme cu îngeri*, Editura Cartea Vremii, București, 1927.
6. *Amintiri despre Vlahuță*, Slobozia, 1927.
7. *Proverbe culese de...*, (culegere în colaborare cu Gh.D.Mugur), Editura Cartea Vieții. Co.Literară, București, 1928.
8. *Chestionar folkloric*, în colaborare cu Gh.D.Mugur, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1930.
9. *Chestionar de anchetă socială pentru monografii*, în colaborare cu Gh.D.Mugur, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1930.
10. *Cartea misionarului*, Îndreptar cultural, în colaborare cu Gh.D.Mugur, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1930.
11. *Îndreptar pentru conducătorii culturii la sate*, în colaborare cu Gh.D.Mugur, Fundația Culturală „Principele Carol”, București, 1930.
12. *Carte de citire*, pentru clasa a IV-a primară, (în colaborare cu S.Mehedinți), Craiova, 1931.
13. *Călăuza farmaciei cu leacuri de întâiul ajutor...*, (în colaborare cu Dr. Manoliu), 1934.
14. *Destin*, Editura Cartea Românească, București, 1933.
15. *La pragul minunii*, poem dramatic, Editura Cartea Românească, București, 1934.

16. *Toate leacurile la îndemână*, Editura Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1935.
17. *Urcuș*, Editura Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1937.
18. *Întrezăriri*, poeme, Editura Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1940.
19. *Duhul pământului, Teatru românesc, Umbra, Fata ursului*, Editura Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1943.
20. *Demiurgul*, piesă în patru acte, Editura Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1943.
21. *Poezii*, Editura Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1944.
22. *Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare în traducere imaginară*, cu o prefață de Perpessicius, Editura pentru Literatură și Artă, București, 1964.
23. *Poezii*, Antologie și cuvânt înainte de Al. Piru (col. „Cele mai frumoase poezii”), Editura Tineretului, București, 1966.
24. *Povestiri*, vol.I. *Capul de zimbru*, vol.II. *Ultimul Berevoi*, îngrijite de Ion Voiculescu și Victor Iova cu un studiu introductiv de Vl. Streinu, Editura pentru Literatură, București, 1966.
25. *Poezii*, două volume, antologie și prefață de Aurel Rău, text stabilit de I. Voiculescu și V. Iova, Editura pentru Literatură, București, 1968.
26. *Viscolul*, (col. „Prima mea bibliotecă”), Editura Tineretului, București, 1969.
27. *Zahei Orbul*. Roman, cu o prefață de Mircea Tomuș, text stabilit de I. Voiculescu, Editura Dacia, Cluj, 1970.
28. *Teatru*, ediție îngrijită și prefață de Mircea Tomuș, text stabilit de I. Voiculescu, Editura Dacia, Cluj, 1972.
29. *Nuvele*, a doua ediție, două volume, I. *Capul de zimbru*, II. *Iubire magică*, prefață de Mircea Tomuș, tabel cronologic de Ion Voiculescu, Editura Minerva, București, 1972.
30. *Viscolul. Nuvele.*, Editura Tineretului, București, 1972.
31. *Căprioara din vis. Povestiri.*, cu ilustrații de Sabin Bălașa, Editura Ion Creangă, București, 1973.
32. *Articole, comunicări, documente*, Buzău, 1974.
33. *Iubire magică. Povestiri.*, Antologie, postfață și bibliografie de Gelu Ionescu, Editura Minerva, București, 1975.

34. *Coiful de aur* (cu ilustrații de Elena Bouariu), ediție pentru școlari, Editura Ion Creangă, București, 1981.
35. *Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare în traducere imaginară.*, selecție, postfață și biografie de Cornel Ungureanu, Editura Minerva, București, 1981.
36. *Alcyon sau Diavolul alb.*, Povestiri, Editura Minerva, București, 1981.
37. *Opere.*, I. *Capul de zimbbru*, II. *Iubire magică*, ediție de Victor Iova, Editura Cartea Românească, București, 1982.
38. *Poezii*, vol. I-II, ediție și prefață de Liviu Grăsoiu, tabel cronologic de Ion Voiculescu, Editura Cartea Românească, București, 1983.
39. *Iubire magică. Povestiri.* Ediție îngrijită de Victor Iova. Repere istorico-literare de Aurora Slobodeanu și Victor Iova, Editura Minerva, București, 1984.
40. *Poezii inedite și corespondență*, Editura Porto Franco, Galați, 1984.
41. *Gânduri albe*, ediție și cronologie de Victor Crăciun și Radu Voiculescu. Studiu introductiv, note și variante de Victor Crăciun, cu un cuvânt-înainte de Șerban Cioculescu, Editura Cartea Românească, București, 1986.
42. *Capul de zimbbru. Povestiri.*, Ediție îngrijită și prefață de Marin Beșteliu, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1988.
43. *Toiagul minunilor. Proze*, ediție de Nicolae Florescu, Editura Jurnalul Literar, București, 1991.
44. *Poezii inedite și corespondență*, Editura Porto-Franco, Galați, 1993.
45. *Călătorie spre locul inimii. Poeme religioase.*, ediție de Radu Voiculescu, Editura Fundației Culturale Române, f.l. 1994.
46. *Poezii.*, Editura Porto-Franco, Galați, 1995.
47. *Poezii alese*, Editura Vremea, București, 1996.
48. *Integrala prozei literare*, Editura Anastasia, București, 1998.
49. *Integrala operei poetice*, Editura Anastasia, București, 1999.
50. *Înaltele neliniști*, versuri și proză, Editura Doina, București, 2000.
51. *Nuvele*, Editura Hera, București, 2002.
52. *Poezii*, Editura Hera, București, 2003.
53. *Opera literară*, proză, poezie, teatru, documente, trei volume, ediție îngrijită, prefață și cronologie de Roxana Sorescu, Editura Cartex 2000, București, 2004.

54. *Poezii*, Editura Cartex 2000, București, 2004.
55. *Nuvele*, Editura Nemira, București, 2006.
56. *Poezii*, Editura Cartex 2000, București, 2006.
57. *Poezii*, Editura Semn, București, 2006.
58. *Proză*, Editura Nemira, București, 2006.
59. *Nuvele și povestiri*, prefață și tabel cronologic de Roxana Sorescu, Editura Cartex 2000, București, 2006.

2. Studii teoretice despre folclor

60. Bernea, Ernest, *Cadre ale gândirii populare românești*, Editura Cartea Românească, București, 1985
61. Bîrlea, Ovidiu, *Folclorul românesc I. Momente și sinteze*, Editura Minerva, București, 1981
62. Buhociu, Octavian, *Folclorul de iarnă. Zorile și poezia păstorească*, Editura Minerva, București, 1979
63. Candrea, J.-A., *1 Iarba fiarelor. Studii de folclor*, Editura Cultura Națională, București, 1928
64. Ciaușanu, Gh, F., *Superstițiile poporului român în asemănare cu ale altor popoare vechi și nouă*, București, 1914
65. Coman, Mihai, *Mitos și epos – studii asupra transformărilor narrative*, Editura Cartea Românească, București, 1985
66. Eliade, Mircea, *De la Zamolxis la Genghis-Han. Studii comparative despre religiile și folclorul Daciei și Europei Orientale*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980
67. Mușlea, I., *Cercetări de etnografie și de folclor*, vol.I-II, Editura Minerva, București, 1971-1972
68. Papahagi, Tache, *Mic dicționar folkloric. Spicuri folklorice și etnografice comparate*, ediție îngrijită și prefață de Valeriu Rusu, Editura Minerva, București, 1979
69. Pavel, Dan S., *Proza fantastică românească*, Editura Minerva, București, 1975
70. Vrabie, Gheorghe, *Retorica folclorului*, Editura Minerva, București, 1978

71. Vuia, Romulus, *Studii de etnografie și folclor*, vol.I, Editura Minerva, București, 1975

3. Studii teoretice despre limbă și stil

72. Avram, Mioara, *Gramatica pentru toți*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1986

73. Bârlea, Petre Gheorghe, *Limba română contemporană. Fonetică și fonologie – Ortografie, ortoepie și punctuație – Vocabular*, Editura Grai și Suflet – Cultura Națională, București, 2008

74. Bârlea, Petre Gheorghe; Cerkez, Matei, *Limba română. Fonetică și vocabular*, Ministerul Educației și Cercetării, București, 2006

75. Bousoño, Carlos, *Teoria expresiei poetice*, Editura Univers, București, 1975

76. Bulgăr, Gh.; Constantinescu-Dobridor, Gh., *Dicționar de arhaisme și regionalisme*, vol. I-II, Editura Saeculum Vizual, București, 2009

77. Candrea, I.-A., Densușianu, Ov., *Din popor. Cum grăiește și simte poporul român*, Editura Alcalay, București, f.a.

78. Caracostea, Dimitrie, *Expresivitatea limbii române*, Editura Polirom, Iași, 2000

79. Caracostea, Dimitrie, *Scrieri alese*, ediție îngrijită, prefață și note de Mircea Anghelescu, vol. I-III, București, Editura Minerva, 1986-1992

80. Călin, Vera, *Omisiunea elocventă*, Editura Enciclopedică Română, București, 1973

81. Călinescu, Matei, *Conceptul modern de poezie – de la romantism la avangardă*, Editura Paralela 45, Pitești, 2005

82. Coteanu, Ion, *Stilistica funcțională a limbii române*, I, II, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1985

83. Dimitrescu, Florica (coord.), *Istoria limbii române*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1978

84. Friedrich, Hugo, *Structura liricii moderne*, Editura Univers, București, 1998

85. Irimia, Dumitru, *Introducere în stilistică*, Editura Univers, Iași, 1999

86. Manolescu, Nicolae, *Despre poezie*, Editura Cartea Românească, București, 1987

87. Negrici, Eugen, *Introducere în poezia contemporană*, Editura Cartea Românească, București, 1985
88. Niculescu, Alexandru, *Individualitatea limbii române între limbile romanice*, vol.I-II (1965, 1978), Editura Științifică, București, vol.III(1999), Editura Clusium, Cluj, 1965-1999
89. Olteanu, Aurică Gheorghe, *Structurile retorice ale limbii orale românești*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1985
90. Olteanu, Aurică Gheorghe, *Folclor și literatură cultă*, Editura Orientul Latin, Brașov, 1994
91. Popescu-Sireteanu, Ion, *Limbă și cultură populară. Din istoria lexicului românesc*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983
92. Teaha, Teofil, *Cuvinte latinești moștenite în graiurile românești actuale*, Editura Academiei Române, București, 2005
93. Tohăneanu, Eugen, *Dincolo de cuvânt. Studii de stilistică și versificație*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976
94. Ursache, Petru, *Prolegomene la o estetică a folclorului*, Editura Cartea Românească, București, 1980
95. Vrabie, Gheorghe, *Eposul popular românesc. Teme-motive-structuri poetice*, Editura Albatros, București, 1983
96. Vrabie, Gheorghe, *Proza populară românească. Studiu stilistic*, Editura Albatros, București, 1985
97. Zafiu, Rodica, *Narațiune și poezie*, Editura Bic All, București, 2000

4. Bibliografia critică

98. Adam Jean-Michel, Revaz, Francoise, *Analiza povestirii*, traducere de Sorin Pârvu, Editura European, Iași, 1999
99. Alexandrian, *Istoria filozofiei oculte*, Editura Humanitas, București, 1994
100. Anania, Valeriu, *Din spumele mării* (Pagini despre religie și cultură), Ediție îngrijită și prefață de Sandu Frunză, Editura Dacia, Cluj, 1995

101. Anania, Valeriu, *Rotonda plopilor aprinși*, Editura Polirom, Iași, 2009,
102. Apetroaie, Ion, *Vasile Voiculescu. Studiu monografic*, Editura Minerva, București, 1975
103. Ardeleanu, Virgil, *Vasile Voiculescu*, Editura pentru Literatură, București, 1969
104. Arnold, Paul, *Cartea mayașă a morților*, Editura Antet, Oradea, 1996
105. Bachelard, Gaston, *Apa și visele*, Editura Humanitas, București, 2001
106. Balaci, Anca, *Mic dicționar mitologic greco-roman*, Editura Științifică, București, 1966
107. Balotă, Nicolae, *De la Ion la Ioanide*, Editura Eminescu, București, 1974
108. Baltag, Cezar, *Eseuri*, Editura Porto-Franco, Galați, 1992
109. Barbarin, Georges, *Cartea morții*, Editura Tedit, București, 1995
110. Bataille, Georges, *Erotismul*, traducere din limba franceză de Dan Petrescu, Editura Nemira, București, 2005
111. Bădărău, George, *Fantasticul în literatură*, Editura Institutul European, Iași, 2003
112. Bădiliță, Cristian și Barbăneagră, Paul, *Întâlnirea cu Sacrul*, Editura Axa, Botoșani, 1996
113. Bărbulescu, Simion, *Altfelitatea prozei lui Vasile Voiculescu*, în *Luceafărul*, nr. 39/28 iulie și 30/4 august, 1999
114. Benoist, Luc, *Semne, simboluri și mituri*, traducere de Smaranda Bădiliță, Editura Humanitas, București, 1995
115. Bergson, Henri, *Energia spirituală*, traducere de Bogdan Ghiu, Editura Meridiane, București, 2002
116. Beșteliu, Marin, *Realismul literaturii fantastice*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1975
117. Biberi, Ion, *Eros*, Editura Albatros, București, 1974
118. Biberi, Ion, *Eseuri*, Editura Minerva, București, 1971
119. Biberi, Ion, *Thanatos*, Editura Fundației pentru literatură și artă Regele Carol II, București, 1936
120. Blaga, Lucian, *Opere*, Editura Minerva, București, 1987
121. Blaga, Lucian, *Despre gândirea magică*, Editura Garamond, București, 1992
122. Boldea, Iulian, *Istoria didactică a poeziei românești*, Editura Aula, Brașov, 2005

123. Boldea, Iulian, *Poezia neomodernistă*, Editura Aula, Braşov, 2005
124. Braga, Mircea, *Istoria literară ca pretext*, Editura Dacia, Cluj, 1982
125. Braga, Mircea, *Vasile Voiculescu în orizontul tradiţionalismului*, Editura Minerva, Bucureşti, 1984
126. Brion, Marcel, *Arta fantastică*, traducere şi postfaţă de Modest Morariu, Editura Meridiane, Bucureşti, 1970
127. Caillois, Roger, *În inima fantasticului*, în româneşte de Iulia Soare. Un cuvânt introductiv de Edgar Papu, Editura Meridiane, Bucureşti, 1971
128. Caillois, Roger, *Omul şi sacrul*, traducere din limba franceză de Dan Petrescu, Editura Nemira, Bucureşti, 1997
129. Caillois, Roger, *Abordări ale imaginarului*, Editura Nemira, Bucureşti, 2001
130. Candrea, Ioan-Aurel, *Iarba fiarelor. Studii de folclor*, Editura Cultura Naţională, Bucureşti, 1928
131. Capotă, Teodor, *Poemul religios: Vasile Voiculescu: În grădina Ghetsemani*, în „Limba şi literatura română”, nr.2, 1999
132. Călinescu, George, *Istoria literaturii române*, Editura Minerva, Bucureşti, 1986
133. Chevalier, Jean şi Gheerbrant, Alain, *Dicţionar de simboluri*, vol.I-III, Editura Artemis, Bucureşti, 1994
134. Ciauşu, Gh.F., *Superstiţiile poporului român*, Editura Saeculum, Bucureşti, 2007
135. Ciobanu, Nicolae, *Între imaginar şi fantastic în proza românească*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1987
136. Coman, Mihai, *Mitologie populară românească*, Editura Minerva, Bucureşti, 1986
137. Coman, Mihai, *Bestiarul mitologic românesc*, Editura Fundaţiei Culturale Române, Bucureşti, 1996
138. Comte, Fernand, *Mitologiile lumii*, traducere din limba franceză de Adriana Bădescu, Editur Enciclopedia RAO, Bucureşti, 2006
139. Culianu, Ioan Petru, *Eros şi magie în renaştere. 1484*, traducere din franceză de Dan Petrescu. Prefaţă de Mircea Eliade. Postfaţă de Sorin Antohi, Editura Polirom, Iaşi, 2003
140. Dan, Sergiu Pavel, *Proza fantastică românească*, Editura Minerva, Bucureşti, 2005
141. Dorondel, Ştefan, *Moartea şi apa*, Editura Paideia, Bucureşti, 2004

- 142.Durand, Gilbert, *Structurile antropologice ale imaginarului*, traducere de Marcel Aderca, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998
- 143.Eco, Umberto, *Lector in fabula*, Editura Univers, București, 1991
- 144.Eliade, Mircea, *Aspecte ale mitului*, traducere de Paul G.Dinopol. Prefață de Vasile Nicolescu, Editura Univers, București, 1978
- 145.Eliade, Mircea, *Eseuri. Mitul eternei întoarceri, Mituri, vise și mistere*, traducere de Maria Ivănescu și Cezar Ivănescu, Editura Științifică, București, 1991
- 146.Eliade, Mircea, *Imagini și simboluri*, prefață de Georges Dumezil, traducere de Alexandra Beldescu, Editura Humanitas, București, 1994
- 147.Eliade, Mircea, *Sacrul și profanul*, traducere de Rodica Chisa, Editura Humanitas, București, 1992
- 148.Eliade, Mircea, *Mefistofel și androginul*, Editura Humanitas, București, 1995
- 149.Eliade, Mircea, *Șamanismul și tehnicile arhaice ale extazului*, Editura Humanitas, București, 1997
- 150.Evseev, Ivan, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Editura Amacord, Timișoara, 2001
- 151.Iorgulescu, Mircea, *Vasile Voiculescu. Zahei orbul*, în „România literară”, nr.10, 1971
- 152.Kernbach, Victor, *Miturile esențiale*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978
- 153.Grăsoiu, Liviu, *Poezia lui Vasile Voiculescu*, Editura Dacia, Cluj, 1977
- 154.Kernbach, Victor, *Dicționar de mitologie generală*, Editura Albatros, București, 1983
- 155.Liiceanu, Gabriel, *Tragicul. O fenomenologie a limitei și depășirii*, Editura Univers, București, 1975
- 156.Lipovanu, Ioana, *O poezie de Vasile Voiculescu și principiul quaternității*, în „Luceafărul”, nr.21/2 iunie, 1999
- 157.Lovinescu, Eugen, *Istoria literaturii române contemporane*, Editura Minerva, București, 1973
- 158.Manolescu, Nicolae, *Povestirile lui Vasile Voiculescu*, în „Luceafărul”, an XIV, nr.21/2, 1971

- 159.Martin, Aurel, *Metonimii*, Editura Eminescu, București, 1974
- 160.Marino, Adrian, *Dicționar de idei literare*, Editura Eminescu, București, 1973
- 161.Măduța, S., *Vasile Voiculescu, scriitorul martir și Rugul aprins*, Editura Florile Dalbe, f.l., 2001
- 162.Mălăncioiu, Ileana, *Vina tragică*, Editura Cartea românească, București, 1978
- 163.Mincu, Marin, *Vasile Voiculescu*, Editura Cartea Românească, București, 1971
- 164.Mohanu, Constantin, prefață la romanul *Zahei orbul*, Editura 100+1 Gramar, București, 1996
- 165.Negoïtescu, Ion, *Istoria literaturii române*, vol.I, Editura Minerva, București, 1991
- 166.Oprea, Nicolae, *Magicul în proza lui Vasile Voiculescu*, Editura Paralela 45, București, 2003
- 167.Ortega y Gasset, Jose, *Studii despre iubire*, traducere de Sorin Mărculescu, Editura Humanitas, București, 1991
- 168.Otto, Rudolf, *Sacrul*, traducere din limba germană de Ioan Milea, Editura Humanitas, București, 2005
- 169.Pamfile, Tudor, *Mitologie românească*, Editura Academiei Române, SOCEC, București, 1916
- 170.Papadima, Ov., *Scriitori și înțelesurile vieții*, Editura Minerva, București, 1971
- 171.Papahagi, Marian, *Eros și utopie*, Editura Cartea Românească, București, 1980
- 172.Perpessicius, *Mențiuni critice*, Editura literară a Casei Școalelor, București, 1926
- 173.Petrescu, Lăcrămioara, *Pragul minunii sau despre revelație*, Editura Junimea, Iași, 2006
- 174.Piru, Alexandru, *Vasile Voiculescu, studii și observații critice*, Editura Eminescu, București, 1973
- 175.Pop, Ion, *Avangardismul poetic românesc*, Editura pentru Literatură, București, 1969
- 176.Popescu, F., *Pe urmele lui Vasile Voiculescu*, Editura Sport-Turism, București, 1984
- 177.Popescu, F., *Vasile Voiculescu, contemporanul nostru*, Colecția Studii și cercetări de istorie literară, îngrijită de Alexandru Oprescu, Editor Biblioteca Județeană Vasile Voiculescu, Buzău, 1996
- 178.Rotaru, Ion, *Vasile Voiculescu*, Editura Recif, București, 1993

- 179.Simuț, Ion, *Vasile Voiculescu – un isihast în plin secol XX*, în „România literară”, an XXIII, nr.19, 1990
- 180.Sorescu, Roxana, *Inițierea în Eros*, în „Steaua”, nr.10, octombrie, 1973
- 181.Sorescu, Roxana, *Calea spre lumină a orbului*, prefață la volumul Vasile Voiculescu *Zahei orbul*, Editura Herra, București, 2002.
- 182.Sorescu, Roxana, *Interpretări*, Editura Cartea Românească, București, 1979
- 183.Sorescu, Roxana, *Vasile Voiculescu – inedit*, în „România literară”, an XXX, nr. 34, 1997
- 184.Todorov, Tzvetan, *Introducere în literatura fantastică*, în românește de Virgil Tănase, prefață de Alexandru Sincu, Editura Univers, București, 1973
- 185.Trousson, Raymond, *Themes et mythes. Questions de methode*, Bruxelles, 1981
- 186.Valeriu, Anania, *Din spumele mării*, Editura Dacia, Cluj, 1995
- 187.Vulcănescu, Romulus, *Mitologie română*, Editura Academiei, București, 1987
- 188.Zaharia-Filipaș, Elena, *Introducere în opera lui Vasile Voiculescu*, Editura Minerva, București, 1980

5. Dicționare și antologii

189. XXX *Dicționarul explicativ al limbii române*
190. XXX *Genuri și specii literare. Mic dicționar – antologie*, alcătuit de I.Petraș, Editura Demiurg, București, 1993
191. XXX *Dicționar de termeni literari*, Anghelescu, M., și colab., Editura Garamend, București, 1995
192. XXX *Atlas de sunete fundamentale*, antologie, prezentări, traduceri și postfață de Șt.Aug.Doinaș, Editura Dacia, Cluj, 1988
- 193.XXX, (coord. D. Păcurariu), *Dicționar de literatură română. Scriitori, reviste, curente*, București, Editura Univers, 1979
194. XXX, *Dicționar de termeni literari*, București, Editura Academiei, 1976
195. XXX, *Dicționar de terminologie literară*, București, Editura Științifică, 1970
196. XXX, *Dictionary of Literary Themes and Motifs*, Jean-Charles Seigneuret, - editor, Greenwood Press, New York, 1988
197. XXX, *Oxford Advanced Learner's Dictionary*, Oxford University Press, 1999.

